

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 8, Issue 3, September 2020, p. 1-23

Received	Reviewed	Published	Doi Number
30.04.2020	22.07.2020	30.09.2020	10.29228/ijlet.43267

**A Proposal for an Instructional Framework for Teaching Postpositions
in Teaching Turkish as a Foreign Language**

Halit KARATAY¹ & Seda KAYA²

ABSTRACT

The aim of this research was to determine which postpositions should be taught at different levels of proficiency in teaching Turkish as a foreign language and propose an instructional program for their teaching. To that end, the frequency of the postpositions in the course books was analyzed in terms of proficiency levels and the types of teaching activities used for their teaching were examined, and an instructional program for teaching postpositions was proposed. The frequency of the postpositions was examined by using data from the TS Corpus and expert opinions were additionally obtained to ensure consistency and accuracy in teaching them. For data collection, content analysis of the course books by four publishers was conducted and the distributions of the data were calculated considering proficiency levels. This was followed by the examination of the teaching strategies and techniques used in the teaching of postpositions. The frequency of occurrence of the postpositions in the TS Corpus was determined subsequently. The analysis of the corpus data showed that postpositions occurred at the C1 level the most and at the A1 level the least. Course book examinations showed that postpositions used to express the instruments used, cause and those that were used in questions were the most commonly used ones. Postpositions that are used to express predictions and purpose were the least used ones. In the TS Corpus, the most commonly used postpositions were those that express cause. It was determined that 11 techniques were used in the textbooks for the teaching of postpositions. The most common techniques used in the teaching of postpositions were fill-in-the blanks, sentence completion, multiple choice and sentence construction. The least used techniques were matching, open-ended questions, guided writing, making sentences using cue words, word pools to make sentences, choosing the right word and guided speaking based on cue sentences.

Key Words: Teaching Turkish as a foreign language (TTFL), postpositions, course books, corpus.

**Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde
Edatlar için Çerçeve Program**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde düzeylere göre öğretilmesi gereken edatları belirlemek ve öğretimi için bir çerçeve program önermektir. Bu amaçla ders kitaplarındaki edatların sıklığı ve öğretim etkinlikleri düzeylere göre incelenmiş ve edatların öğretilmesi için bir çerçeve program önerilmiştir. Ders kitaplarında belirlenen edatların TS Corpus'taki sıklığı incelenmiş ve düzeylere göre öğretimde tutarlılık ve doğruluk sağlamak için uzman görüşleri de alınmıştır. Araştırmaya veri toplamak için dört yayınevinin ders kitaplarının içerik analizi yapılmış ve verilerin dağılımları yeterli düzeyleri dikkate alınarak hesaplanmıştır. Bunu, edatların öğretiminde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin incelenmesi takip etmiştir. Ders kitaplarının içerik analizine göre, edatlar en fazla C1; en az A1 düzeyinde geçmektedir. Ders kitaplarında en çok vasıta, sebep bildiren edatlar ve soru edatları kullanılmış; tahmin ve amaç bildiren edatlar ise en az kullanılmıştır. TS Corpus'ta en sık kullanılan sebep bildiren edatlardır. Ders kitaplarında edatların öğretimi için 11 tekniğin kullanıldığı belirlenmiştir. Edatların öğretiminde kullanılan en yaygın teknikler boşluk doldurma, cümle tamamlama, çoktan seçmeli ve cümle kurmadır. En az kullanılan teknikler de eşleştirme, açık uçlu sorular, güdümlü yazma, kelimeler ile cümle kurma, kelime havuzundan seçerek yazma, doğru kelimeyi seçme ve güdümlü (cümleden hareketle) konuşmadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi (TYDÖ), edatlar, Türkçe öğretimi ders kitapları, derlem.

¹ Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, halitkaratay@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1820-0361.

² Arş. Gör., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, sedakayabp@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4658-4924.

1. Giriş

Edatlar, sözcük olarak tek başlarına anlamları olmayan fakat bağlam içerisinde anlam oluşturan görevli sözcüklerdir. Bu sözcükler, bağlamda bazen diğer sözcüklere ulanmadan bazen de diğer sözcüklere ulanarak anlam bağı kuran, cümleden çıkarıldıklarında anlam daralmasına yol açan görevli araç sözcükler olarak tanımlanabilir. Edatlarla ilgili işlevlerine bakılarak çeşitli tanımlar yapılmıştır. Korkmaz (2007) edatları “yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağı bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümledeki öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözler” olarak tanımlamıştır (s.1052). Ergin (2013) vazifeli kelimeler olarak nitelendirdiği edatlar için benzer bir tanım yapmış olup edatların tek başlarına anlamları olmayan sadece dilbilgisel vazifeleri bulunan kelimeler olduğunu ve hiçbir nesne veya hareketi karşılamadığını belirtmiştir. Margarete I. Ersen-Rasch ve Erdoğan Onası (2015) Banguoğlu'nun (2004) takı olarak isimlendirdiği edatları tanımlarken ilgeç terimini kullanmış ve bunların sözcük veya sözcük öbekleri arasında ilgi kurup belirli bir ad durum eki ile sözcükleri yönettiklerini belirtmişlerdir. İpek (2012) “kullanıldıkları yere göre kelimeler arasında ilgi kuran, ifademizin tam ve eksiksiz anlaşılmasına yardımcı olan, anlam ve anlatım güçlerini zenginleştiren yardımcı kelimeler” olarak edatları tanımlar (s.2020). “Metinde yardımcı kelimeler olarak kullanılan edatlar bir sözcüğe ulanarak bağlama işlevi gördükleri için Arapça edevat sözcüğünden türer; araç ve vasıta anlamında kullanılır” (Karatay, 2019, s. 249). Alanyazında bir kelime olarak tanımlanan edatların Özdemir (2011) “şekil bakımından kelime olduğunu fakat işleyişleri bakımından isim çekim eklerine yaklaştıklarını belirtmiştir. Ayrıca söz diziminde kelimeler arasında çeşitli bakımlardan ilgi kuran edatların kendisinden önce gelen isim ve isim soylu kelime gruplarını kendisinden sonraki bir fiile bağladığından hâl eklerine benzer bir işlev üstlendiğini” (s.8) açıklamıştır. Edatların bağlaçlar gibi bağlama işlevleri vardır fakat bağlaçlardan farklı olarak cümleden çıkarıldıklarında cümlede anlam bozukluğu veya daralmasına neden oldukları için onlardan ayrılırlar” (Karatay, 2019, s. 249). Edatlar, yükleme, fiile bağlanan nesnenin yönünü, durumunu ve zamanını bir sözcük öbeği şeklinde belirler.

Edatlar alanyazında yapı, işlev ve görev bakımından sınıflandırılmaktadır. Korkmaz (2007) edatları “yapı ve kökenleri bakımından, kullanım biçimleri bakımından ve görevleri bakımından” olmak üzere üç başlık altında ele alır. Ergin (2013) ise edatları “ünlem edatları, bağlama edatları ve son çekim edatları” olarak sınıflandırmaktadır. Ünlemleri ünlem edatları ve bağlaçları bağlama edatları başlığı altında ele alan Ergin (2013) son çekim edatlarını işletme eki vazifesi gören edatlar olarak tanımlamaktadır (s.365). Ayrıca son çekim edatlarını hâl eklerine benzetmekte ve bunları da kullanışlarına göre ve fonksiyonlarına göre son çekim edatları olmak üzere iki ana başlıkta incelemektedir. Girju (2008) edatların çok anlamlı bir kategoriye sahip olduğunu ve bu nedenle onların dilsel gerçekleştirmelerinin tahmin edilmesinin ve diller arası düzenliliklerinin tanımlanmasının kolay olmadığını belirtmiştir. Aynı şekilde Furness (1967) edatların dillere özgü olduğunu ve her dilin kendi istediği edatı içerdiğini belirtmiştir. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere edatlar, isim soylu sözcük grubundan olup tek başlarına anlamları olmasa bile bağlam içerisinde diğer sözcüklerle birlikte yüklem, yapılan işin yönünü ve durumunu tayin eden görevli sözcükler olarak tanımlanabilir.

Edatlar, cümle içerisinde öznenin yaptığı eyleme bağı olarak bazen tek başlarına bazen de ad durum ekleriyle birlikte kullanılırlar. Bu tür kullanımlar fiilin belirtme, yönelme, ayrılma, iyelik ve ilgi durum eklerinden uygun olanı istemesine göre bağlamda işlev görür. Bu işleve, istem (valenz) denilir. İstem, Atacık'a göre (2008), çekimli bir fiilin bir cümlede yüklem olurken etkilendiği durumlar ile ilgilidir.

Özkan (2017) ise istem için “bir tümcede bulunan adların, onların yöneteni konumunda bulunan eylem, ad, önad ya da ilgece bağlanırken hangi durum işaretleyicisiyle işaretlendiğini ifade eder”(s.33) tanımını yapmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere, edatlar bütün dillerde aynı olmasına rağmen dillerin farklı söz dizimi, cümle yapısı ve kullanım biçimlerinden dolayı kullanıldıkları bağlamlar ve birlikte kullanıldıkları ad durum ekleri farklı olabilmektedir. Diller arası farklılık gösteren bu durum Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bazı kullanım ve buna bağlı anlatım hatalarına neden olmaktadır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yaptıkları durum eklerinin yanlış kullanımından kaynaklı hatalar yalnızca durum ekinin yanlış bilinmesinden değildir. Fiilin istediği ekin ana dillerinde ve hedef dilde farklı olması ile de açıklanabilir. Bununla ilgili çalışmalar yapılan hataların genellikle durum eklerinin yanlış kullanımından kaynaklandığını göstermektedir (Demirci ve Dinçaslan, 2016; Dolunay, İpek ve Karabuğa, 2018; İslıoğlu, 2014). Diller arası kültürel farklılıklar, duyuş, düşünüş, kavramsallaştırma ve anlatma biçimleri edatların kullanımında fiile bağlı istemi farklılaştırır. Bu da ikinci dilde hatalı kullanıma neden olabilmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde edatların bağlama göre bunlarla birlikte kullanılacak fiiller ve ad durum istemleri ile birlikte öğretilmesi edatların doğru kullanımının öğrenilmesini sağlar. Bunun için, dil gelişim düzeylerine bağlı olarak öğrencilere öğretilen edatların hangi sıra ile öğretilmesinin belirlenmesi ve edatları öğretirken nasıl bir yol izleneceği önemlidir. Türkçe öğretimi ders kitaplarında, dilbilgisi öğretimi ile ilgili yapılan uygulamalar incelendiğinde farklı öğretim yaklaşımları olduğu görülür (Demir, 2016; Doyumgaç, 2017; Fidan, 2016; Karatay ve Kaya 2019a, 2019b; Kayasandık, 2018; Özdemir, 2011). Bunlar dilbilgisi konularını geleneksel yaklaşıma göre öğretim etkinliklerinde doğrudan ve işlevsel olarak öğreten dolaylı öğretim yaklaşımlarıdır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Edatların üretici dil becerilerinden yazılı anlatımda bağdaşık ve tutarlı metin oluşturmada işlevleri vardır. Ayrıca doğru bir konuşma metni üretmede de önemlidir. Edatların bu işlevlerinin öğretilmesi, hem anlama hem anlatma dil becerilerini bilinçli ve etkili kullanabilmek için gereklidir. Edatların öğretilmesi amacıyla ders kitaplarında düzeylere göre sunulan metinler, dil öğrenmeyi pekiştirmek amacıyla hazırlanan etkinlikler ve kullanılan teknikler, öğrencilerin edatları doğru ve etkili öğrenmelerini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Edatları doğru kullanan bir öğrencinin hem metinde sözcükler ve fiiller arasındaki bağlantıları anlaması hem de tutarlı sözlü veya yazılı metin üretmesi kolaylaşacaktır. Bu araştırma ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarında edatların kullanımına ilişkin mevcut durumun görülecek olması, edatların kullanım sıklıklarının TS Corpus aracılığıyla belirlenmesi ve bu konunun ders kitaplarında hangi yöntem ve tekniklerle öğretildiğinin tespiti bundan sonraki hazırlanacak öğretim programlarına, ders kitaplarına, öğretim etkinliklerine ve ölçme değerlendirme araçlarına yardımcı olacaktır.

Alanyazın incelendiğinde edatlar üzerine yapılmış olan çalışmaların Türk lehçelerindeki edatlar ya da bunların diğer dillerdeki edatlarla karşılaştırılması (Altuntaş, 2017; Aydın, 2014; Berber, 2017; Berkil, 2013; İpek, 2009; Kiriş, 2019; Pul, 2012; Şen, 2018;); yabancı dillerde kullanılan edatlar (Koca, 2018; Yiğit, 2019; Zal, 1999); edebî eserlerde edatların kullanımı (İslıoğlu, 2008; Yavaş, 2018); anadil olarak Türkçe öğretiminde edatlar (Çakmak, 2015); Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde edatların kullanımına ilişkin durumun betimlenmesi (Hasırcı, 2018; Özdemir, 2011; Öztürk ve Dağıstanlıoğlu, 2018) üzerine olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde edatların nasıl öğretilmesi ile ilgili sınırlı sayıda çalışma olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada, var olan çalışmalardan farklı olarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi amacıyla hazırlanmış dört yayınevine ait temel düzeyden yetkin

düzeyle kadar olan ders kitaplarındaki son çekim edatları ve bu edatların öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler tespit edilmiştir. Bu konunun düzeylere göre Türkçe ders kitaplarındaki öğretimi ve TS Corpus'taki sıklıkları belirlenmiştir. Bu iki çalışmanın ardından edatların öğretimine çerçeve program geliştirilmiştir.

Araştırmanın Problemleri

1. Ders kitaplarında düzeylere göre (A1-C1) hangi edatlara yer verilmiştir?
2. Ders kitaplarındaki etkinliklerde, düzeylere göre (A1-C1) edatlar hangi öğretim yöntem ve teknikleri ile işlenmiştir?
3. TS Corpus'ta edatların sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik var mıdır?

Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Araştırmaya veri toplamak amacıyla doküman inceleme tekniğine ve uzman görüşüne başvurulmuştur. Doküman inceleme çalışılacak konular ile ilgili olarak yazılı ve basılı belgelerin analizini içerir (Yıldırım ve Şimşek 2013). Konu ile ilgili kitaplar incelendiğinde genel olarak edatların daha çok doğrudan öğretildiği görülür. Edatları doğrudan öğreten kitaplarda, hangi düzeyde hangi edatların öğretildiğini belirlemek kolay olmasına karşın, bunu dolaylı öğreten kitaplarda belirlemek zordur. Bunun için bu konuyu hem doğrudan hem dolaylı öğreten kitaplar arasındaki tutarlılığı görmek için kolay ulaşılabilen ve aynı zamanda alanda yaygın kullanılan kitapların incelenmesine karar verilmiştir. Bu yönüyle incelenen kitaplar amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten ve edatları doğrudan 3 ve dolaylı öğreten 1 yayınevinin bütün düzeylerinin (A1, A2, B1, B2 ve C1) içerik analizleri yapılmıştır. Ayrıca belirlenmiş olan edatların TS Corpus'taki sıklıkları belirlenerek öğretimine yönelik çerçeve program oluşturulmuştur.

Veri Toplama Kaynakları

- 1) Araştırmada incelenen Türkçe ders kitapları:
 - GÜY: Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (2013). A1, A2, B1, B2, C1, Başak Matbaacılık, Ankara. (Dilbilgisi konularını dolaylı öğretiyor).
 - İÜY: İstanbul Üniversitesi Türkçe Öğretim Seti (2012). Dilmer A1, A2, B1, B2, C1, Kültür Sanat Basımevi. (Dilbilgisi konularını doğrudan öğretiyor).
 - YİY: Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe (2015). Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1, A2, B1, B2, C1 Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi. (Dilbilgisi konularını doğrudan öğretiyor).
 - AÜY: Ankara Üniversitesi TÖMER (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1 (A1 ve A2 Temel Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. (Dilbilgisi konularını doğrudan öğretiyor).
 - AÜY: Ankara Üniversitesi TÖMER (2013). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2 (B1 Orta Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. (Dilbilgisi konularını doğrudan öğretiyor).
 - AÜY: Ankara Üniversitesi TÖMER (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3 (B2 ve C1 Yüksek Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. (Dilbilgisi konularını doğrudan öğretiyor).
- 2) TS Corpus: Tamamı sözcük türleri temel alınarak işaretlenmiş toplam 1.329.708.730 sözcükten oluşan genel amaçlı bir Türkçe derlemidir.

Veri Toplama Araçları

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarında edatların ne sıklıkla ve hangi yöntem-tekniklerle öğretildiğini belirlemek amacıyla araştırmanın birinci aşamasında, edatları ana ve alt temalara ayırmak, terminoloji birliği sağlamak ve konuları ayrıntılı incelemek için “Edat Belirtke Tablosu” (EBT) oluşturulmuştur. Bunun için üç alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Kitaplar incelendikçe belirlenen edatlara göre EBT’nin içeriği geliştirilmiş daha sonra tekrar uzman görüşüne sunularak son şekline karar verilmiştir. EBT, “yer yön edatları, durum edatları, zaman edatları, soru edatı, amaç bildiren edatlar, sebep bildiren edatlar, vasıta edatı, benzerlik edatı, tahmin edatı, miktar edatları, ayırt edici edatlar” olmak üzere 11 ana tema, bunların altında yer alan 28 alt temadan oluşturulmuştur. Bu kategorilerin sağlamaştırılması için tekrar uzman görüşü alınarak tablonun ana ve alt temalarının son şekline karar verilmiştir.

EBT’deki edatların ders kitaplarında kaç defa geçtiği tespit edildikten sonra aynı edatların TS Corpus’ta da kaç defa geçtiği belirlenmiştir. Edatların sıklıkları ile öğretileceği düzey arasında ilişki kurmak amacıyla TS Corpus’ta A1-A2 için (f 100.000 ve üstü); B1 için (f 10.000-100.000); B2 düzeyi ve üzeri için (f 10.000 ve altı) sıklıkları değerlendirme için temel alınmıştır.

Veri Toplama Süreci

EBT’deki edatlar, “Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe, İstanbul Üniversitesi Dilmer Türkçe Öğretim Seti, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe, Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti” temel A1-A2, bağımsız B1-B2 ve yetkin C1 düzeylerindeki metinler, okuma, yazma, konuşma ve dilbilgisi etkinliklerinin her biri için ayrı ayrı incelenmiştir. Kitapların PDF dosyaları MAXQDA programına yüklendi. EBT’de yer alan her kategori programa işlendi ve bu program kullanılarak tarama işlemleri yapıldı. Edatların geçtiği bağlamlar kitabın tamamında taranarak ilgili kategoriye kaydedildi. İkinci aşamada doğrudan öğretim etkinliklerinde kullanılan tekniklerin türleri belirlenerek kitaplarda kaç defa geçmişse programa aynı şekilde işlendi. Son olarak EBT’deki edatların TS Corpus’ta sıklıkları belirlendi.

Verilerin Analizi

Verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. “Betimsel analiz, toplanan verilerin önceden belirlenen temalara göre yorumlanması sürecidir. Bu analiz tekniğinin amacı elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256). İlk olarak EBT ile belirlenen edatların A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarının metin ve etkinliklerindeki sıklıkları MAXQDA nitel analiz programına işlendikten sonra edatların düzeylere göre sıklıkları hesaplandı. İkinci olarak aynı program kullanılarak ders kitaplarındaki etkinliklerde kullanılan tekniklerin türlerinin sıklık analizleri yapıldı. Böylelikle dilbilgisi konularından edatların düzeylere göre öğretimi ve öğretim teknikleri yaklaşımı betimlendi. Üçüncü aşamada belirlenmiş olan edatların TS Corpus’ta kaç defa geçtiğini belirlemek amacıyla sıklık analizi yapıldı. Edatların sıklıkları ile öğretileceği düzey arasında ilişki kurmak amacıyla TS Corpus’ta A1-A2 için (f 100.000 ve üstü); B1 için (f 10.000-100.000); B2 düzeyi ve üzeri için (f 10.000 ve altı) sıklıkları temel alındı. Bu verilerden hareketle edatların Türkçe öğretimi ders kitaplarında düzeylere göre öğretim sırası için çerçeve program oluşturuldu.

Bulgular

Bu bölümde incelenen kitaplarda düzeylere göre işlenen edatlar, edatların öğretiminde kullanılan yöntemler, teknikler ve edatların hem ders kitaplarında hem de TS Corpus'ta sıklıklarına yer verilmiştir.

Birinci problem: Bu problemin çözümlenmesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan dört yayınevine ait ders kitaplarının içerik analizinden elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Ders kitaplarında her düzeyde geçen ve/veya öğretilen edatlara ait bulgular, Tablo 1., 2., 3., 4., ve 5'te verilmiştir:

Tablo 1. Edatlar konusunun A1 düzeyi Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenişi

Edatlar / Düzey	İÜY GÜY YHY YİY				Top.	İÜY GÜY YHY YİY				Top.	
	METİNLERDE					ETKİNLİKLERDE					
1. Yer-yön edatları	1.-A kadar/-A dek/-A değin	3	1	5	15	24	17	17	12	8	54
	2.-A karşı	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2
	3.-A doğru	-	1	-	2	3	-	-	-	1	1
2. Durum edatları	1.-A ait	-	-	1	-	1	2	4	-	-	6
	2.-A göre	-	2	2	1	5	17	55	3	2	77
	3.-A özgü/has	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4.-A yönelik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5.-A karşın, -A rağmen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	6.-A dair	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	7.-nIn dışında, -DAn başka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Zaman edatları	1.-DAn bu yana	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2.-DAn beri,-Dİr	2	2	1	7	12	43	17	-	12	72
	3.-DAn İtibaren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4.-DAn önce-evvel/-DAn sonra	6	8	10	26	50	34	29	11	21	95
	5.-mAdAn önce, -DİktAn sonra	2	-	4	1	7	32	1	20	-	53
	6.-I takiben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Soru edatı	1.mİ	11	45	18	49	123	159	63	168	64	454
5.Amaç bildiren edatlar	1.-mAk üzere	-	1	-	2	3	-	-	-	8	12
	2... diye	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
	3.amacıyla/maksadıyla	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-
6.Sebeup bildiren edatlar	1.için	5	18	3	14	38	18	26	22	10	76
	2.-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı/ötürü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. Vasita edatı	1.ile	15	19	17	49	100	82	97	53	58	290
8. Benzerlik edatı	1.gibi	3	3	4	6	16	30	14	4	5	53
9. Tahmin edatı	1.sanki, sanki...gibi...	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
10.Miktar edatları	1.kadar	-	-	1	1	2	1	-	2	-	3
	2.-I aşkın/-nIn üzeri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11. Ayırt edici edatlar	1.yalnız-ancak-sadece-tek	2	3	-	1	6	4	2	3	-	9
Toplam				393					1257		

Tablo 1’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi A1 düzeyi ders kitaplarında yer verilen edatlar ve sıklıkları bulunmaktadır. Buna göre; A1 düzeyi ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY ve YİY) yer yön edatlarından en çok “-A kadar, -A dek, -A değin” (f 78); en az “-A karşı” (f 2) edatlarına yer verilmiştir. A1 düzeyi için yer yön edatlarından “-A kadar, -A dek, -A değin” edatlarına öncelik verildiği; “-A karşı” edatına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Durum edatlarından en çok “-A göre” (f 82); en az “-A ait” (f 7) edatlarına yer verilmiştir. “-A özgü,-A has”, “-A yönelik”, “-A karşın, -A rağmen”, “-A dair”, “-nIn dışında, -DAn başka” edatlarına hiç yer verilmemiştir. Bu düzeyde “-A göre” edatına öncelik verildiği, “-A ait” edatına ise nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Zaman edatlarından en çok “-DAn önce, -DAn evvel, -DAn sonra” (f 145), “-DAn beri, -Dir” (f 84); en az “-mAdAn önce, -DIktAn sonra” (f 60) edatlarına yer verilmiştir. “-DAn bu yana”, “-DAn itibaren”, “-I takiben” edatlarına hiç yer verilmemiştir. A1 düzeyinde “-DAn önce, -DAn evvel, -DAn sonra”, “-DAn beri, -Dir” edatlarına öncelik verildiği, “-mAdAn önce, -DIktAn sonra” edatlarına ise nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Soru edatına bu düzeyde (f 577) yer verilmiştir. Soru edatına A1 düzeyinde öncelik verildiği belirlenmiştir.

Amaç bildiren edatlardan en çok “-mAk üzere” edatına (f 15) yer verilmiş; “... diye” edatına ise hiç yer verilmemiştir. “Amacıyla-maksadıyla” edatlarına ise (f 2) yer verilmiştir. Bu edatlara A1 düzeyinde öncelik verilmediği belirlenmiştir.

Sebeplendirici edatlardan “için” edatına (f 116) yer verilmiştir. “-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü” edatlarına ise hiç yer verilmemiştir. Bu düzeyde sebeplendirici edatlardan “için” edatına öncelik verildiği belirlenmiştir.

Vasıta edatı “ile” ye (f 390) yer verilmiştir. “İle” edatına A1 düzeyinde öncelik verildiği belirlenmiştir.

Benzerlik edatı “gibi” ye (f 69) yer verilmiştir. Bu edata bu düzeyde nadiren yer verildiği tespit edilmiştir.

Tahmin edatı “sanki, sanki...gibi...” ye (f 1) yer verilmiştir. “Sanki, sanki...gibi...” edatına A1 düzeyinde öncelik verilmediği belirlenmiştir.

Miktar edatlarından “kadar” a (f 5); “-I aşkın, -nIn üzeri” edatına ise hiç yer verilmemiştir. A1 düzeyinde miktar edatlarına öncelik verilmediği belirlenmiştir.

Ayırt edici edatlardan “yalnız, ancak, sadece, tek” edatlarına (f 15) yer verilmiştir. Ayırt edici edatlara bu düzeyde nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Tablo 2. Edatlar konusunun A2 düzeyi Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenişi

Edatlar / Düzey		İÜY GÜY YHY YİY				Top.	İÜY GÜY YHY YİY				Top.
		METİNLERDE					ETKİNLİKLERDE				
1. Yer-yön edatları	1.-A kadar/-A dek/-A değin	10	3	2	7	22	12	8	1	4	25
	2.-A karşı	3	-	1	1	5	-	1	1	-	2
	3.-A doğru	2	1	3	-	6	1	-	-	-	1

2. Durum edatları	1.-A ait	-	1	1	-	2	2	-	1	-	3
	2.-A göre	4	4	21	6	35	12	60	23	7	102
	3.-A özgü/has	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4.-A yönelik	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	5.-A karşın, -A rağmen	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	6.-A dair	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	7.-nIn dışında, -DAn başka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Zaman edatları	1.-DAn bu yana	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2.-DAn beri, -Dir	1	4	1	11	17	3	5	3	3	14
	3.-DAn İtibaren	-	-	-	2	2	-	1	-	-	1
	4.-DAn önce- evvel/-DAn sonra	5	8	8	12	33	15	13	12	25	65
	5.-mAdAn önce, -DiktAn sonra	6	7	9	18	40	7	22	14	38	81
	6.-I takiben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Soru edatı	1.mI	26	37	27	76	166	284	49	87	50	470
5.Amaç bildiren edatlar	1.-mAk üzere	1	3	1	3	8	-	49	18	17	84
	2.... diye	1	-	1	1	3	-	-	-	-	-
	3.amacıyla/ maksadıyla	2	-	-	2	4	-	-	-	-	1
6.Sebep bildiren edatlar	1. için	24	55	72	46	197	52	68	96	61	277
	2.-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı/ötürü	1	1	-	2	4	1	-	1	1	3
7. Vasıta edatı	1.ile	43	51	99	78	271	152	126	64	68	410
8. Benzerlik edatı	1.gibi	11	7	23	35	76	62	14	41	24	141
9. Tahmin edatı	1. sanki, sanki...gibi...	1	-	-	-	1	-	1	-	-	1
10. Miktar edatları	1.kadar	1	2	3	5	11	18	3	14	13	48
	2.-I aşkın/-nIn üzeri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11. Ayırt edici edatlar	1.yalnız-ancak-sadece-tek	3	5	7	4	19	5	2	9	1	17
Toplam						925					1746

Tablo 2’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi A2 düzeyi ders kitaplarında yer verilen edatlar ve sıklıkları bulunmaktadır. Buna göre; A2 düzeyi ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY ve YİY) yer yön edatlarından en çok “-A kadar, -A dek, -A değin” (f 47); en az “-A karşın” (f 7), “-A doğru” (f 7) edatlarına yer verilmiştir. A2 düzeyi için yer yön edatlarından “-A kadar, -A dek, -A değin” edatlarına öncelik verildiği; “-A karşın”, “-A doğru” edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Durum edatlarından en çok “-A göre” (f 137); en az “-A ait” (f 5), “-A yönelik” (f 1), “-A karşın, -A rağmen” (f 1), “-A dair” (f 1) edatlarına yer verilmiştir. “-A özgü,-A has”, “-nIn dışında, -DAn başka” edatlarına hiç yer verilmemiştir. Bu düzeyde “-A göre” edatına öncelik verildiği, “-A ait”, “-A yönelik”, “-A karşın, -A rağmen”, “-A dair” edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Zaman edatlarından en çok “-mAdAn önce, -DiktAn sonra” (f 121), “-DAn önce, -DAn evvel, -DAn sonra” (f 98); en az “-DAn beri, -Dir” (f 31), “-DAn itibaren” (f 3) edatlarına yer verilmiştir. “-DAn bu yana”, “-I takiben” edatlarına hiç yer verilmemiştir. A2 düzeyinde “-mAdAn önce, -DiktAn sonra”,

“-DAn önce, -DAn evvel, -DAn sonra” edatlarına öncelik verildiği; “-DAn beri, -Dİr” ve “-DAn itibaren” edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Soru edatına bu düzeyde (f 636) yer verilmiştir. Soru edatına A2 düzeyinde öncelik verildiği belirlenmiştir.

Amaç bildiren edatlardan en çok “-mAk üzere” edatına (f 92); en az “amacıyla-maksadıyla” (f 5), “... diye” (f 3) yer verilmiştir. Bu düzeyde “-mAk üzere” edatına öncelik verildiği diğer amaç bildiren edatlara öncelik verilmediği belirlenmiştir.

Sebeup bildiren edatlardan en çok “için” (f 474); en az “-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü” (f 7) edatlarına yer verilmiştir. Bu düzeyde sebeup bildiren edatlardan “için” edatına öncelik verildiği, “-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü” edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Vasıta edatı “ile” ye (f 681) yer verilmiştir. “İle” edatına A2 düzeyinde öncelik verildiği belirlenmiştir.

Benzerlik edatı “gibi” ye (f 217) yer verilmiştir. Bu edata A2 düzeyinde öncelik verildiği tespit edilmiştir.

Tahmin edatı “sanki, sanki...gibi...”ye (f 2) yer verilmiştir. “Sanki, sanki...gibi...” edatına A2 düzeyinde öncelik verilmediği belirlenmiştir.

Miktar edatlarından “kadar”a (f 59); “-I aşkın, -nIn üzeri” edatına ise hiç yer verilmemiştir. A2 düzeyinde miktar edatlarından “kadar” edatına öncelik verildiği belirlenmiştir.

Ayırt edici edatlardan “yalnız, ancak, sadece, tek” edatlarına (f 36) yer verilmiştir. Ayırt edici edatlara bu düzeyde nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Tablo 3. Edatlar konusunun B1 düzeyi Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenişi

Edatlar / Düzey	METİNLERDE					Top.	ETKİNLİKLERDE					Top.
	İÜY	GÜY	YHY	YİY	İÜY		GÜY	YHY	YİY			
1. Yer-yön edatları	1.-A kadar/-A dek/-A değin	7	11	28	7	18	33	6	57	9	105	
	2.-A karşı	1	5	8	4	18	1	5	11	1	18	
	3.-A doğru	-	4	2	3	9	-	1	-	1	2	
2. Durum edatları	1.-A ait	-	1	2	2	5	4	7	3	2	16	
	2.-A göre	12	16	33	11	72	31	64	45	2	142	
	3.-A özgü/has	-	-	4	2	6	1	1	4	-	6	
	4.-A yönelik	-	1	-	3	4	-	-	1	2	3	
	5.-A karşın, -A rağmen	2	4	10	-	16	34	4	35	-	73	
	6.-A dair	-	2	5	1	8	1	-	1	-	2	
	7.-nIn dışında, -DAn başka	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	
3. Zaman edatları	1.-DAn bu yana	-	-	3	-	3	1	-	-	1	2	
	2.-DAn beri,-Dİr	-	8	21	5	34	15	5	81	44	145	
	3.-DAn İtibaren	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	
	4.-DAn önce-evvel/-DAn sonra	7	2	12	12	33	13	9	21	6	49	
	5.-mAdAn önce, -DİktAn sonra	7	11	21	34	73	9	10	23	17	59	
	6.-I takiben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. Soru edatı	1.mİ	32	42	81	50	205	174	31	80	57	342	

5.Amaç edatlar	bildiren	1.-mAk üzere	6	-	4	2	12	21	-	6	1	28
		2.... diye	1	2	-	3	6	1	-	4	3	8
		3.amacıyla/ maksadıyla	5	1	-	2	8	-	-	1	-	1
6.Sebep edatlar	bildiren	1.için	46	80	132	73	331	100	61	179	40	380
		2.-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı/ötürü	-	4	2	6	12	3	2	21	-	26
7. Vasıta edatı		1.ile	83	129	267	140	619	173	117	229	63	582
8. Benzerlik edatı		1.gibi	23	42	65	26	156	47	13	34	8	102
9. Tahmin edatı		1. sanki, sanki...gibi...	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1
10. Miktar edatları		1.kadar	8	21	37	12	78	19	7	30	4	60
		2.-I aşkın/-nIn üzeri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11. Ayırt edici edatlar		1.yalnız-ancak- sadece-tek	6	8	43	8	65	15	7	21	5	48
Toplam							1794					2202

Tablo 3'te TYDÖ B1 düzeyi ders kitaplarında yer verilen edatlar ve sıklıkları bulunmaktadır. Buna göre; B1 düzeyi ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY ve YİY) yer yön edatlarından en çok "-A kadar, -A dek, -A değin" (f 123); en az "-A karşı" (f 36), "-A doğru" (f 11) edatlarına yer verilmiştir. B1 düzeyi için yer yön edatlarından "-A kadar, -A dek, -A değin" edatlarına öncelik verildiği; "-A karşı", "-A doğru" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Durum edatlarından en çok "-A göre" (f 214), ; en az "-A karşın, -A rağmen" (f 89), "-A ait" (f 21), "-A özgü, -A has" (f 12), "-A dair" (f 10), "-A yönelik" (f 7), "-nIn dışında, -DAn başka" (f 2) edatlarına yer verilmiştir. Bu düzeyde "-A göre" edatına öncelik verildiği, "A karşın, -A rağmen", "-A ait", "-A özgü, -A has", "-A dair", "-A yönelik", "-nIn dışında, -DAn başka" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Zaman edatlarından en çok "-DAn beri, -Dir" (f 179), "mAdAn önce, -DiktAn sonra" (f 132), "-DAn önce, -DAn evvel, -DAn sonra" (f 82); en az "-DAn bu yana" (f 5), "-DAn itibaren" (f 2) edatlarına yer verilmiştir. "-I takiben" edatına hiç yer verilmemiştir. B1 düzeyinde "-DAn beri, -Dir", "mAdAn önce, -DiktAn sonra", "-DAn önce, -DAn evvel, -DAn sonra" edatlarına öncelik verildiği, "-DAn bu yana", "-DAn itibaren" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Soru edatına bu düzeyde (f 547) yer verilmiştir. Soru edatına B1 düzeyinde öncelik verildiği belirlenmiştir.

Amaç bildiren edatlardan en çok "-mAk üzere" edatına (f 40); en az "...diye" (f 14), "amacıyla-maksadıyla" (f 9) edatlarına yer verilmiştir. Bu düzeyde amaç bildiren edatlara nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sebep bildiren edatlardan en çok "için" (f 711); en az "-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü" (f 38) edatlarına yer verilmiştir. B1 düzeyinde sebep bildiren edatlardan "için" edatına öncelik verildiği, "-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Vasıta edatı "ile" ye (f 1201) yer verilmiştir. "İle" edatına B1 düzeyinde öncelik verildiği belirlenmiştir.

Benzerlik edatı "gibi" ye (f 258) yer verilmiştir. Bu edata B1 düzeyinde öncelik verildiği tespit edilmiştir.

Tahmin edatı “sanki, sanki...gibi...”ye (f 2) yer verilmiştir. “Sanki, sanki...gibi...” edatına B1 düzeyinde öncelik verilmediği belirlenmiştir.

Miktar edatlarından “kadar” a (f 138); “-I aşkın, -nIn üzeri” edatına ise hiç yer verilmemiştir. B1 düzeyinde miktar edatlarından “kadar” edatına öncelik verildiği belirlenmiştir.

Ayırt edici edatlardan “yalnız, ancak, sadece, tek” edatlarına (f 113) yer verilmiştir. Ayırt edici edatlara bu düzeyde öncelik verildiği belirlenmiştir.

Tablo 4. Edatlar konusunun B2 düzeyi Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenişi

Edatlar / Düzey		METİNLERDE				Top.	ETKİNLİKLERDE				Top.
		İÜY	GÜY	YHY	YİY		İÜY	GÜY	YHY	YİY	
1. Yer-yön edatları	1.-A kadar/-A dek/-A değin	13	13	8	29	63	42	2	19	31	94
	2.-A karşı	1	11	3	3	18	-	3	4	-	7
	3.-A doğru	2	5	4	3	14	-	1	-	2	3
2. Durum edatları	1.-A ait	1	9	5	2	17	2	2	8	1	13
	2.-A göre	17	18	16	14	65	27	54	32	16	129
	3.-A özgü/has	-	7	2	2	11	-	2	4	1	7
	4.-A yönelik	-	3	-	2	5	-	2	3	1	6
	5.-A karşın, -A rağmen	3	4	4	8	19	4	2	3	21	30
	6.-A dair	-	3	1	-	4	1	3	1	2	7
	7.-nIn dışında, -DAn başka	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-
3. Zaman edatları	1.-DAn bu yana	1	-	1	-	2	-	-	1	-	1
	2.-DAn beri,-Dİr	2	8	6	4	20	9	-	19	4	32
	3.-DAn İtibaren	2	2	-	1	5	-	-	1	-	1
	4.-DAn önce- evvel/-DAn sonra	11	9	4	13	37	15	8	4	10	37
	5.-mAdAn önce, - DİktAn sonra	13	14	2	21	50	10	2	4	14	30
	6.-I takiben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Soru edatı	1.mİ	28	39	46	54	167	109	39	83	45	276
5.Amaç bildiren edatlar	1.-mAk üzere	-	6	-	8	14	1	1	-	-	2
	2... diye	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-
	3.amacıyla/ maksadıyla	-	3	-	1	4	-	1	-	-	1
6.Sebep bildiren edatlar	1.için	71	91	70	102	334	92	57	65	77	291
	2.-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı/ötürü	6	6	2	1	15	8	1	4	1	14
7. Vasıta edatı	1.ile	125	211	139	182	657	135	149	177	91	552
8. Benzerlik edatı	1.gibi	19	52	48	31	150	46	12	97	28	183
9. Tahmin edatı	1. sanki, sanki...gibi...	-	2	-	2	4	11	-	3	-	14
10. Miktar edatları	1.kadar	10	9	27	8	54	4	5	102	3	114
	2.-I aşkın/-nIn üzeri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11.Ayırt edici edatlar	1.yalnız-ancak- sadece-tek	11	8	15	5	39	4	4	14	7	29
Toplam					1772				1873		

Tablo 4'te TYDÖ B2 düzeyi ders kitaplarında yer verilen edatlar ve sıklıkları bulunmaktadır. Buna göre; B2 düzeyi ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY ve YİY) yer yön edatlarından en çok "-A kadar, -A dek, -A değin" (f 157); en az "-A karşı" (f 25), "-A doğru" (f 17) edatlarına yer verilmiştir. B2 düzeyi için yer yön edatlarından "-A kadar, -A dek, -A değin" edatlarına öncelik verildiği; "-A karşı", "-A doğru" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Durum edatlarından en çok "-A göre" (f 194), ; en az "-A karşın, -A rağmen" (f 49), "-A ait" (f 30), "-A özgü, -A has" (f 18), "-A dair" (f 11), "-A yönelik" (f 11), "-nIn dışında, -DAn başka" (f 2) edatlarına yer verilmiştir. Bu düzeyde "-A göre" edatına öncelik verildiği, "A karşın, -A rağmen", "-A ait", "-A özgü, -A has", "-A dair", "-A yönelik", "-nIn dışında, -DAn başka" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Zaman edatlarından en çok "mAdAn önce, -DiktAn sonra" (f 80), "-DAn önce, -DAn evvel, -DAn sonra" (f 67); "-DAn beri, -Dir" (f 52), en az "-DAn itibaren" (f 6), "-DAn bu yana" (f 3) edatlarına yer verilmiştir. "-I takiben" edatına hiç yer verilmemiştir. B2 düzeyinde "mAdAn önce, -DiktAn sonra", "-DAn önce, -DAn evvel, -DAn sonra", "-DAn beri, -Dir" edatlarına öncelik verildiği; "-DAn bu yana", "-DAn itibaren" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Soru edatına bu düzeyde (f 443) yer verilmiştir. Soru edatının B2 düzeyinde daha çok kullanıldığı belirlenmiştir.

Amaç bildiren edatlardan en çok "-mAk üzere" edatına (f 16); en az "amacıyla-maksadıyla" (f 5), "...diye" (f 2) yer verilmiştir. Bu düzeyde amaç sonuç edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sebeup bildiren edatlardan en çok "için" (f 625); en az "-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü" (f 29) edatlarına yer verilmiştir. B2 düzeyinde sebeup bildiren edatlardan "için" edatına öncelik verildiği, "-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Vasıta edatı "ile" ye (f 1944) yer verilmiştir. "İle" edatına B2 düzeyinde öncelik verildiği belirlenmiştir.

Benzerlik edatı "gibi" ye (f 333) yer verilmiştir. Bu edata B2 düzeyinde öncelik verildiği tespit edilmiştir.

Tahmin edatı "sanki, sanki...gibi..."ye (f 18) yer verilmiştir. "Sanki, sanki...gibi..." edatına B2 düzeyinde öncelik verilmediği belirlenmiştir.

Miktar edatlarından "kadar"a (f 168); "-I aşkın, -nIn üzeri" edatına ise hiç yer verilmemiştir. B2 düzeyinde miktar edatlarından "kadar" edatına öncelik verildiği belirlenmiştir.

Ayırt edici edatlardan "yalnız, ancak, sadece, tek" edatlarına (f 68) yer verilmiştir. Ayırt edici edatlara bu düzeyde nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Tablo 5. Edatlar konusunun C1 düzeyi Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenişi

Edatlar / Düzey	İÜY GÜY YHY YİY				Top.	İÜY GÜY YHY YİY				Top.	
	METİNLERDE					ETKİNLİKLERDE					
1. Yer-yön edatları	1.-A kadar/-A dek/- A değin	42	16	7	44	109	33	6	13	8	60
	2.-A karşı	9	5	2	5	21	4	-	8	2	14
	3.-A doğru	6	2	-	16	24	1	1	-	1	3
2. Durum edatları	1.-A ait	8	7	2	9	26	3	9	4	-	16
	2.-A göre	52	40	21	63	176	102	92	24	53	271
	3.-A özgü/has	2	3	1	3	9	5	2	1	1	9
	4.-A yönelik	4	1	-	-	2	1	1	-	2	4

		5.-A karşın, -A rağmen	5	7	7	5	24	8	3	3	1	15
		6.-A dair	4	4	1	2	11	2	1	1	-	4
		7.-nIn dışında, -DAn başka	-	4	-	-	4	1	-	-	-	1
3. Zaman edatları		1.-DAn bu yana	5	3	-	2	10	-	-	-	-	-
		2.-DAn beri,-Dİr	14	9	6	10	39	29	2	25	7	63
		3.-DAn İtibaren	2	2	-	9	13	3	-	3	1	7
		4.-DAn önce- evvel/-DAn sonra	22	13	7	17	59	39	4	11	5	59
		5.-mAdAn önce, -DİktAn sonra	30	14	4	24	72	42	3	10	5	60
		6.-I takiben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Soru edatı		1.mİ	47	38	27	36	148	382	32	102	34	550
5.Amaç edatlar	bildiren	1.-mAk üzere	13	3	2	7	25	5	1	2	-	8
		2... diye	4	-	1	3	8	2	-	-	-	2
		3.amacıyla/ maksadıyla	7	5	-	11	23	3	1	-	1	5
6.Sebeup edatlar	bildiren	1.için	182	128	61	120	491	182	63	74	50	369
		2.-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı/ötürü	11	3	-	6	20	28	1	4	2	35
7. Vasıta edatı		1.ile	384	248	189	273	1094	386	160	189	115	850
8. Benzerlik edatı		1.gibi	88	62	33	60	243	162	36	33	21	252
9. Tahmin edatı		1. sanki, sanki...gibi...	4	4	2	2	12	5	1	1	-	7
10. Miktar edatları		1.kadar	34	17	13	25	89	59	4	25	4	92
		2.-I aşkın/-nIn üzeri	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1
11.Ayırt edici edatlar		1.yalnız-ancak-sadece-tek	32	17	15	19	83	16	11	39	7	73
Toplam			2836					2830				

Tablo 5'te TYDÖ C1 düzeyi ders kitaplarında yer verilen edatlar ve sıklıkları bulunmaktadır. Buna göre; C1 düzeyi ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY ve YİY) yer yön edatlarından en çok "-A kadar, -A dek, -A değin" (f 169); en az "-A karşı" (f 35), "-A doğru" (f 27) edatlarına yer verilmiştir. C1 düzeyi için yer yön edatlarından "-A kadar, -A dek, -A değin" edatlarına öncelik verildiği; "-A karşı", "-A doğru" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Durum edatlarından en çok "-A göre" (f 447), ; en az "-A ait" (f 42), "-A karşın, -A rağmen" (f 39), "-A özgü, -A has" (f 18), "-A dair" (f 15), "-A yönelik" (f 6), "-nIn dışında, -DAn başka" (f 5) edatlarına yer verilmiştir. Bu düzeyde "-A göre" edatına öncelik verildiği; "-A ait", "A karşın, -A rağmen, "-A özgü, -A has", "-A dair", "-A yönelik", "-nIn dışında, -DAn başka" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Zaman edatlarından en çok "mAdAn önce, -DİktAn sonra" (f 132), "-DAn önce, -DAn evvel, -DAn sonra" (f 118); "-DAn beri, -Dİr" (f 102); en az "-DAn itibaren" (f 20), "-DAn bu yana" (f 10) edatlarına yer verilmiştir. "-I takiben" edatına hiç yer verilmemiştir. C1 düzeyinde "mAdAn önce, -DİktAn sonra", "-DAn önce, -DAn evvel, -DAn sonra", "-DAn beri, -Dİr" edatlarına öncelik verildiği; "-DAn itibaren", "-DAn bu yana" edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Soru edatna bu düzeyde (f 698) yer verilmiştir. Soru edatna C1 düzeyinde öncelik verildiği belirlenmiştir.

Amaç bildiren edatlardan en çok “-mAk üzere” (f 33), “amacıyla-maksadıyla” (f 28) edatlarına; en az “... diye” (f 10) yer verilmiştir. Bu düzeyde amaç bildiren edatlara nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sebeup bildiren edatlardan en çok “için” (f 860); en az “-In yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü” (f 55) edatlarına yer verilmiştir. C1 düzeyinde sebeup bildiren edatlardan “için” edatına öncelik verildiği, “-In yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü” edatlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Vasıta edatı “ile” ye (f 1944) yer verilmiştir. “İle” edatına C1 düzeyinde öncelik verildiği belirlenmiştir.

Benzerlik edatı “gibi” ye (f 495) yer verilmiştir. Bu edata C1 düzeyinde öncelik verildiği tespit edilmiştir.

Tahmin edatı “sanki, sanki...gibi...”ye (f 19) yer verilmiştir. “Sanki, sanki...gibi...” edatına bu düzeyde öncelik verilmediği belirlenmiştir.

Miktar edatlarından en çok “kadar”a (f 181); en az “-I aşkın, -nIn üzeri”ne (f 2) yer verilmiştir. C1 düzeyinde miktar edatlarından “kadar” edatına öncelik verildiği; “-I aşkın, -nIn üzeri” edatlarına öncelik verilmediği belirlenmiştir.

Ayırt edici edatlardan “yalnız, ancak, sadece, tek” edatlarına (f 156) yer verilmiştir. Ayırt edici edatlara bu düzeyde öncelik verildiği belirlenmiştir.

İkinci problem: Bu problemin çözümlenmesinde TYDÖ’de kullanılan dört yayınevine ait ders kitaplarının içerik analizinden elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Ders kitaplarında her düzeyde edatların öğretiminde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin bulgular, Tablo 6’da verilmiştir:

Tablo 6. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Ders Kitaplarında Edatların Öğretiminde Kullanılan Teknikler*

Teknikler/ Kitaplar	İÜY/GÜY/YHY/YİY					Top.
	A1	A2	B1	B2	C1	
1 Boşluk doldurma	20	19	10	10	9	68
2 Açık uçlu soru	3	1	-	1	-	5
3 Cümle tamamlama	4	6	10	8	4	32
4 Eşleştirme	-	-	2	2	2	6
5 Çoktan seçmeli	1	10	-	3	-	14
6 Kelimelerden cümle kurma	-	1	2	-	-	3
7 Doğru kelimeyi seçme	-	1	-	-	1	2
8 Cümle kurma	6	2	2	1	2	13
9 Kelime havuzundan seçerek yazma	2	1	-	-	-	3
10 Gülümlü (cümleden hareketle) konuşma	1	-	-	-	-	1
11 Gülümlü yazma	1	3	-	2	-	5
Toplam	38	44	26	27	18	152

Tablo 6’da A1düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY, YİY) edatların öğretiminde kullanılan teknikler ve sıklıkları verilmiştir. Buna göre; ders kitaplarında en çok boşluk doldurma (f 68), cümle tamamlama (f 32), çoktan seçmeli (f 14), cümle kurma (f 13); en az eşleştirme (f 6), açık uçlu soru (f 5), gülümlü yazma (f 5), kelimelerden cümle kurma (f 3), kelime havuzundan seçerek yazma (f 3), doğru kelimeyi seçme (f 2), gülümlü (cümleden hareketle) konuşma (f 1) teknikleri

edatların öğretimi için hazırlanan etkinliklerde kullanılmıştır. Bağlamdan anlamı tahmin etme, yazım yanlış düzeltme, güdümlü (görselden hareketle) konuşma tekniklerine ise hiç yer verilmemiştir.

Üçüncü problem: Bu problemin çözümlenmesinde TYDÖ'de kullanılan dört yaymevine ait ders kitaplarında geçen ve/veya öğretilen edatların toplam sıklığı ile TS Corpus'taki kullanım sıklıkları karşılaştırılmıştır. Bu sıklıklardan hareketle edatların öğretimine yönelik çerçeve program önerisi sunulmuştur. Bununla ilgili veriler Tablo 7'de verilmiştir:

Tablo 7. Ders Kitapları ve TS Corpus'ta Edatlar

Edatlar		Kitaplar / F					Top.	TS Corpus / F
		A1	A2	B1	B2	C1		
1. Yer-yön edatları	1.-A kadar/-A dek/-A değin	78	47	123	157	169	574	1077
	2.-A karşı	2	3	36	25	36	102	250
	3.-A doğru	4	7	11	17	27	66	77
2. Durum edatları	1.-A ait	7	5	21	30	42	105	334
	2.-A göre	82	137	214	194	447	1074	385
	3.-A özgü/has	-	-	12	18	18	48	11
	4.-A yönelik	-	1	7	11	6	25	23
	5.-A karşın, -A rağmen	-	1	88	49	39	177	25
	6.-A dair	-	1	10	11	15	37	23
	7.-nIn dışında, -DAn başka	-	-	2	2	5	9	243
3. Zaman edatları	1.-DAn bu yana	-	-	5	3	10	18	171
	2.-DAn beri,-Dir	84	31	179	52	102	448	358
	3.-DAn İtibaren	-	3	2	6	20	31	361
	4.-DAn önce-evvel/-DAn sonra	145	98	82	74	118	517	1419
	5.-mAdAn önce, -DIktAn sonra	60	121	132	80	132	525	20
	6.-I takiben	-	-	-	-	-	-	4416
4. Soru edatı	1.mİ	577	636	547	443	698	2901	714.135
5.Amaç bildiren edatlar	1.-mAk üzere	15	92	40	16	33	196	16
	2... diye	-	3	14	2	10	29	557.325
	3.amacıyla/ maksadıyla	2	5	9	5	28	49	101.731
6.Sebeup bildiren edatlar	1.için	116	474	711	625	860	2786	2.459.616
	2.-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı/ötürü	-	7	38	29	45	119	209.948
7. Vasita edatı	1.ile	390	681	1201	1209	1944	5425	1.911.906
8.Benzerlik edatı	1.gibi	69	217	258	333	495	1372	1,104,551
9. Tahmin edatı	1. sanki, sanki...gibi...	1	2	2	18	19	42	44.082
10.Miktar edatları	1.kadar	5	59	138	168	181	551	1,024.328
	2.-I aşkın/-nIn üzeri	-	-	-	-	2	2	76

11. Ayırt edici edatlar	1.yalnız-ancak-sadece-tek	15	36	113	68	156	388	900198
-------------------------	---------------------------	----	----	-----	----	-----	-----	--------

Tablo 7’de edatlar konusunun A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitaplarında toplam işlenme ve TS Corpus’ta geçme sıklığı verilmiştir. Buna göre;

A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer yön edatlarından en çok “-A kadar, A dek, -A değin”; en az “-A doğru” edatlarına yer verilmiştir. TS Corpus’ta da en çok en çok “-A kadar, A dek, -A değin”; en az “-A doğru” edatları geçmektedir.

A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitaplarında durum edatlarından en çok “-A göre”; en az “-nIn dışında, -DAn başka” ve “-A yönelik” edatlarına yer verilmiştir. TS Corpus’ta ise en çok “-A göre”, “-A ait” ve “-nIn dışında, -DAn başka”; en az “-A özgü, -A has”, “-A yönelik”, “-A dair” ve “-A karşın,-A rağmen” edatları geçmektedir.

Ders kitaplarında zaman edatlarından en çok “-mAdAn önce, -DiktAn sonra”, “-DAn önce-evvel, -DAn sonra”, “-DAn beri, -Dir”; en az “-DAn bu yana”, “-DAn itibaren” edatlarına yer verilmiştir. TS Corpus’ta ise ders kitaplarından farklı olarak zaman edatlarından en çok “-I takiben”, “-DAn önce-evvel, -DAn sonra”; en az “-mAdAn önce, -DiktAn sonra” edatları geçmektedir.

Soru edatı “mı” hem ders kitaplarında hem de TS Corpus’ta sık geçmektedir.

Amaç bildiren edatlardan “-mAk üzere” nin ders kitaplarında da TS Corpusta’da kullanım sıklığı yüksek değildir. Bu edatlardan “... diye” ve “amacıyla-maksadıyla” edatlarının ders kitaplarında kullanım sıklığı yüksek değilken TS Corpus’ta sık geçmektedir.

Sebeplendirici edatlardan “için” edatının ders kitaplarında da TS Corpusta’da kullanım sıklığı yüksektir. Diğer neden edatları “-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü” edatlarının kullanım sıklıkları ders kitaplarında da TS Corpus’ta da yüksek değildir.

Vasıta edatı olan “ile” hem ders kitaplarında hem de TS Corpus’ta sık geçmektedir.

Ders kitaplarında da TS Corpus’ta da benzerlik edatı “gibi” sık geçmektedir.

Tahmin edatı “sanki, sanki...gibi...”nin hem ders kitaplarında hem de TS Corpus’ta kullanım sıklığı yüksek değildir.

Ders kitaplarında miktar edatlarından en çok “kadar”; en az “-I aşkın, -nIn üzeri” geçmektedir. TS Corpus’ta miktar edatlarından “kadar” ın kullanım sıklığı yüksek; “-I aşkın, -nIn üzeri” edatlarının ise kullanım sıklığı düşüktür.

Ayırt edici edatlardan “yalnız, ancak, sadece, tek” ders kitaplarında çok kullanılmamıştır. Bu edatların TS Corpus’ta kullanım sıklığı yüksektir.

Sonuç ve Tartışma

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi amacıyla hazırlanmış olan dört yayınevine ait ders kitaplarından: İÜY, YİY, YHY ders kitaplarında edatların öğretimi doğrudan; GÜY ders kitaplarında ise dolaylı öğretim yaklaşımı kullanılmıştır. Yayınevlerinin A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitapları incelendiğinde edatlar konusuna en çok C1 (f 5666); en az A1 düzeyinde (f 1650) yer verildiği belirlenmiştir. Öğrencilerin dil becerilerindeki ilerlemeye bağlı olarak kitaplarda kullanılan metinler hem hacim hem de içerik yönünden zenginleşir. Buna bağlı olarak C1 düzeyi metinlerinin dilbilgisi yapılarının her türlüünü içermesi doğaldır. Diğer düzeylerde edatların öğrencilerin dil becerilerinin

gelişim düzeyine göre dengeli işlenmesi beklenir. A1 düzeyinde en çok soru ve vasıta edatı; en az tahmin, miktar, ayırt edici ve amaç bildiren edatlara yer verilmiştir. A2 düzeyinde en çok soru, vasıta ve sebep bildiren edatlar; en az tahmin, ayırt edici ve miktar edatlarına yer verilmiştir. B1 düzeyinde en çok vasıta, sebep bildiren edatlar; en az tahmin, amaç bildiren, ayırt edici edatlara yer verilmiştir. B2 düzeyinde en çok vasıta, sebep bildiren edatlar; en az amaç bildiren edatlar ve tahmin edatlarına yer verilmiştir. C1 düzeyinde en çok vasıta ve sebep bildiren edatlar; en az tahmin ve amaç bildiren edatlara yer verilmiştir. Soru cümlelerinin öğretimine A1 düzeyinde hâl hatır sorma, var-yok cümlelerinin öğretimi ile başlanmaktadır. Öğrenilmesi sürecinde üst düzey bilişsel beceri gerektirmeyen, yazılı ve sözlü dilde öğrencilerin sıklıkla karşılaşacağı bir yapı olduğundan soru edatının öğretimine A1 düzeyinden itibaren başlanabilir. Bireylerin yaptıkları işlerin öncelik ve sonralık sırasını belirtmede kullanılan “-DAn önce ve -DAn sonra” edatları ayrılma durum ekleri ile oluşturulmuştur ve durum ekleri temel düzeyin başında öğretilen konulardandır. Öğrenilmesi için sadece sözcüğün anlamı ve işlevinin sezdirilmesi yeterlidir. Diğer dilbilgisi konularının öğrenilmesine gerek yoktur. Şimdiki ve belirli geçmiş zamanın öğrenildiği düzey olan A1’de yapılan işlerin sırasını belirtmede sıklıkla kullanılacağından A1 düzeyinde öğretiler. Bu edatlara isim fiil ve sıfat fiil eklerinin eklenmesiyle oluşturulmuş olan “-mAdAn önce ve -DıktAn sonra” edatları hem durum eki hem de fiilimsilerin bir araya getirilmesiyle oluşturulur. Ayrıca bu edatlar sadece fiillere eklenmektedir. “-DAn önce, -DAn sonra” edatlarıyla birlikte öğretildiğinde bireylerin bu edatları da isme ekleyerek hata yapmalarına neden olabilir. Bu yüzden öncelikle A1 düzeyinde “-DAn önce, -DAn sonra” edatlarının; daha sonra A2 düzeyinde “-mADAn önce, -DıktAn sonra” edatlarının öğretilmesi işlevsel olacaktır. Bu veriler daha önce yapılan araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır (Kalfa, 2018; Karatay ve Kaya 2019a).

A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçe öğretimi ders kitaplarında edatların öğretiminde başvurulan teknikler incelendiğinde toplam 11 teknik kullanıldığı belirlenmiştir. En çok kullanılan teknikler: boşluk doldurma, cümle tamamlama, çoktan seçmeli sorular ve cümle kurmadır. En az kullanılan teknikler: eşleştirme, açık uçlu soru, güdümlü yazma, kelimelerden cümle kurma, kelime havuzundan seçerek yazma, doğru kelimeyi seçme ve güdümlü (cümleden hareketle) konuşmadır. Etkinlikler incelendiğinde genellikle aynı tekniklerin kullanıldığı bu tekniklerin de temel düzeydeki öğrencilere daha uygun olduğu belirlenmiştir. Cümle tamamlama etkinliği temel düzeydeki bir öğrenci için zorken; boşluk doldurma yetkin düzeydeki öğrenci için basit gelebilir. Bu yüzden ders kitaplarında etkinlik hazırlanırken kullanılan tekniklerin ilgi çekiciliği, çeşitliliği ve düzeye uygunluğu önemlidir.

A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitaplarında edatlar konusunun işlenme sıklığı ve bu edatların TS Corpus’ta geçme sıklıkları incelendiğinde; ders kitaplarında yer yön edatlarından en çok “-A kadar, -A dek, -A değin”; en az “-A doğru, -A karşı” edatlarına yer verildiği belirlenmiştir. TS Corpus’ta yer yön edatlarından en çok ve en az bu edatlara yer verildiği belirlenmiştir. Dolayısıyla yer yön edatlarının derlemdeki sıklıkları göz önüne alındığında öğretimi ile ders kitaplarında dikkate alınan yaklaşımın isabetli olduğu söylenebilir.

A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitaplarında durum edatlarından en çok “-A göre” en az “-nIn dışında, -DAn başka” edatlarına yer verildiği belirlenmiştir. TS Corpus’ta ise durum edatlarından en çok “-A göre, -A ait, -nIn dışında, -DAn başka” edatları; en az “-A özgü, -A has” edatları geçmektedir. Dolayısıyla durum edatlarının ders kitaplarındaki sıklığı ile TS Corpus’taki sıklıkları arasında “-A göre” edatına yer verme sıklığı dışında bir tutarlık yoktur. Durum edatlarından “-A göre”ye hem ders kitapları hem de derlemde sık yer verilmesinin sebebi günlük hayatta en çok kullanılan yapılardan biri olmasındandır. “-A özgü, -A has” edatları ise günlük hayatta “-A göre” edatına göre daha az

kullanılmaktadır. Bu veriler dikkate alındığında “-A göre” A2’de; “-A özgü, -A has” edatları B1 düzeyinde öğretilir.

Ders kitaplarında zaman edatlarından en çok “-mAdAn önce, -DIktAn sonra, -DAn önce, -DAn sonra, -DAn beri, -DIr”; en az “-DAn bu yana ve -DAn itibaren” edatlarına yer verildiği belirlenmiştir. Ders kitaplarında “-I takiben” edatı hiç geçmemektedir. TS Corpus’ta ise zaman edatlarından en çok “-I takiben”, “-DAn önce, -DAn sonra”; en az “-mAdAn önce, -DIktAn sonra” edatları geçmektedir. TS Corpus’ta zaman edatlarından en çok geçen “-I takiben” edatının ders kitaplarında hiç kullanılmamış olması, ders kitaplarında zaman edatlarından en çok yer alanlardan “-mAdAn önce, -DIktAn sonra” edatlarının TS Corpus’ta en az geçen edatlardan olması zaman edatlarının sıklıkları ile ders kitaplarındaki sıklıkları arasında benzerlik olmadığını göstermektedir. İncelenen kaynaklarda kullanım sıklıkları farklı olsa da diğer dilbilgisi konusu olan fiilimsilerin öğretimi dikkate alındığında “-DAn önce, -DAn sonra” A1 düzeyinde; “-mAdAn önce, -DIktAn sonra” A2 düzeyinde; “-I takiben” ise B2 düzeyinde öğretilir.

Soru edatı olan “mI” ders kitaplarında da TS Corpus’ta da sık geçmektedir. Dolayısıyla soru edatının ders kitaplarında ve TS Corpus’taki sıklığı arasında benzerlik vardır. Soru edatı günlük hayatta sıklıkla kullanıldığından bu edatın öğretimi A1 düzeyinde yapılabilir. Öğrenciye olumlu ve olumsuz soru sorma cümlesi kurmanın öğretildiği A1 düzeyinde diğer soru zamirleri örneğin; “kim, ne” ile birlikte öğretilmesi doğru bir yaklaşımdır.

Amaç bildiren edatlara ders kitaplarında nadiren yer verilmiştir. Bu edatlardan “... diye” ve “amacıyla-maksadıyla” edatları TS Corpus’ta sık geçerken “-mAk üzere” edatı sık geçmemektedir. Bu nedenle amaç bildiren edatların TS Corpus’taki sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında “-mAk üzere” edatı hariç benzerlik yoktur fakat bu edatlardan “-mAk üzere”nin günlük iletişimde daha çok kullanıldığı düşünüldüğünde bunun öğretimi A2 düzeyinde; diğer amaç bildiren edatların öğretimi ise B1 düzeyinde yapılabilir. “... diye” edatı birleşik cümlelerle kullanılır. Bu yüzden bu edatın birleşik cümlelerin öğretilmeye başlandığı B1 düzeyinden itibaren öğretilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır.

Ders kitaplarında sebep bildiren edatlardan en çok “için”; en az “-nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı, ötürü” edatlarına yer verilmiştir. TS Corpus’ta da sebep bildiren edatlardan en çok ve en az bu edatlara yer verilmiştir. Bu yüzden sebep bildiren edatların ders kitaplarındaki ve TS Corpus’taki sıklıkları arasında benzerlik vardır. Bunlardan “için” edatı basit cümlelerde de birleşik cümlelerle de kullanılabilir. Basit cümleler ile kullanılan “için” edatı basit yapı cümlelerin kullanıldığı düzey olan A2’de; birleşik cümleler ile kullanılanlar ise birleşik cümlelerin öğretilmeye başlandığı düzey olan B1 düzeyinden itibaren öğretilir. Ayrıca bu edatın bazen sebep bazen amaç bildirdiği kullanımlar da vardır. Örneğin; senin için çiçek aldım (sebebi bildiren edat); çay içmek için ara verdik (amaç bildiren edat). İşlev olarak bu iki kullanım arasındaki farklılık öğrencilere örnek kullanımları ile öğretilir.

Vasıta edatı olan “ile” ders kitaplarında da TS Corpus’ta da sık geçmektedir. Dolayısıyla vasıta edatının ders kitaplarında ve TS Corpus’taki sıklığı arasında benzerlik vardır. Günlük iletişimde sıklıkla kullanılan “ile” hem bağlaç hem de edat olarak kullanılmaktadır. Bağlaç olan “ile” nin öğretildiği düzey olan A1’de “ile” edatı da örnek kullanımları ile öğretilir.

Benzerlik edatı “gibi” ders kitaplarında sık geçmemektedir. TS Corpus’ta ise bu edatın geçme sıklığı yüksektir. Bu nedenle benzerlik edatının ders kitaplarındaki ve TS Corpus’taki sıklıkları arasında benzerlik yoktur. Bu edatın, temel düzey A1’de öğretilmesi öncelikli değildir. Çünkü A1 düzeyinde öğrencilerin günlük hayatta daha çok kullandıkları “soru edatları, vasıta edatları” vb. edatlar öncelikli

öğretilir. Ayrıca gibi edatının öğrenilmesi için sıfatlar konusunun da önceden öğrenilmiş olması gerekir. Sıfatların öğretimi bir dilbilgisi kuralı değil kelime öğretimidir ve A1 düzeyinde yapılabilir. Bu yüzden karşılaştırma ve üstünlük belirtecinin öğretildiği düzey olan A2 düzeyinden itibaren öğretilir.

Tahmin edatı “sanki, sanki...gibi...”ye ders kitaplarında nadiren yer verilmiştir. Bu edatın TS Corpus’ta da sıklığı yüksek değildir. Dolayısıyla tahmin edatının ders kitaplarında ve TS Corpus’taki sıklığı arasında benzerlik vardır. Günlük hayatta sık kullanılmadığından bu edat B1 düzeyinden itibaren birleşik zaman yapılarının olduğu cümlelerle birlikte kullanılabilir.

Ders kitaplarında miktar edatlarından en çok “kadar” en az “I aşkın, -nIn üzeri” edatlarına yer verilmiştir. TS Corpus’ta da miktar edatlarından en çok ve en az bu edatlara yer verilmiştir. Dolayısıyla miktar edatlarının ders kitaplarında ve TS Corpus’ta işleme sıklıkları arasında benzerlik vardır. “Kadar” edatının öğrenilmesi ile “gibi” edatının öğrenilmesindeki bilişsel işleme süreci olarak denk ve eş zamanlı girdiler olduğu söylenebilir. Örneğin; “gibi” edatı ile de “kadar” edatı ile de bazen benzerlik bazen karşılaştırma ilgisi kurulur. Bu yüzden “kadar” edatı, A2 düzeyinde “gibi” edatı ile birlikte öğretilir.

Ayırt edici edatlar “yalnız, ancak, sadece, tek” ders kitaplarında sık geçmemektedir. Bu edatların TS Corpus’ta kullanım sıklığı yüksektir. Bu nedenle ayırt edici edatların ders kitaplarında ve TS Corpus’ta geçme sıklıkları arasında benzerlik yoktur. Günlük iletişimde ayırt etme işlevi olan bu edatlar sıklıkla kullanılır. Bağlantılı konuşma ve yazmanın öğretildiği düzey olan A2 düzeyinden itibaren öğretilir.

Öneriler

İncelenen yayınevlerinin edatlara öğretim etkinliklerinde yeteri kadar yer vermedikleri ve öğretim etkinliklerinde genellikle aynı tekniklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Düzeylere göre öğretim etkinliklerinin çeşitliliği artırılabilir. Edatların öğrenilmesinde istem konusunun da önemli olduğu göz önünde bulundurulursa bunların ulandıkları fiiller ile birlikte öğretimi daha anlamlı ve kalıcı öğrenme sağlayabilir. Öğretim etkinlikleri bu ilkeye göre tasarlanırsa edatların da yanlış eklerle kullanımı engellenmiş olur. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitapları ve TS Corpus’tan elde edilen veriler ve uzman görüşleri birlikte değerlendirilmiştir. Buna göre, edatların öğretimi ve/veya ders kitaplarında yer verilme sırası şu şekilde yapılabilir:

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Edatlar için Çerçeve Program

TEMEL DÜZEY A1

Zaman Edatları

1. -DAn önce-evvel/-DAn sonra
2. -DAn beri,-Dİr

Soru Edatı

1. -mİ

Vasıta Edatı

1. ile

TEMEL DÜZEY A2

Durum Edatları

1. -A göre

Zaman Edatları

1. -mAdAn önce, -DIktAn sonra

Amaç Bildiren Edatlar

1. -mAk üzere

SebeP Bildiren Edatlar

1. için

Benzerlik Edatı

1. ... gibi

Miktar Edatları

1. ... kadar

Ayırt Edici Edatlar

1. yalnız, ancak, sadece, tek

Yer Yön Edatları

1. -A doğru

BAĞIMSIZ DÜZEY B1

Durum Edatları

1. -A karşın,-A rağmen
2. -A özgü/has

Yer Yön Edatları

1. -A kadar/-A dek/-A değin
2. -A karşı

SebeP Bildiren Edatlar

1. -nIn yüzünden, sayesinde, -DAn dolayı/ötürü
2. için

Amaç Bildiren Edatlar

1. ... diye

2. amacıyla-maksadıyla

Tahmin Edatı

1. sanki, sanki...gibi...

BAĞIMSIZ DÜZEY B2

Durum Edatları

1. -A ait
2. -A yönelik
3. -A dair
4. -nIn dışında, -DAn başka

Zaman Edatları

1. -DAn bu yana
2. -DAn İtibaren
3. -I takiben

Miktar Edatları

1. -I aşkın/-nIn üzeri

Kaynakça

- Altuntaş, A., F. (2017). *Türkiye Türkçesinde gibi edatıyla kurulan kalıp sözler deyimler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Atacık, D.,A. (2008). *Türkiye Türkçesinde istem (valenz)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi, İstanbul.
- Aydiner, M. (2014). *Başkurt Türkçesinde edatlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Banguoğlu, T. (2004). *Türkçenin grameri*, Ankara: TDK Yayınları.
- Berber, M. (2017). *Türkiye Türkçesindeki edatlar ile Kazak Türkçesindeki edatların karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Berkil, S., Ö. (2003). *Türkmen Türkçesindeki edatlarla Türkiye Türkçesindeki edatların karşılaştırmalı incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli. TS Corpus, <https://tscorpus.com/>.
- Çakmak, M.,C. (2015). *Ortaokullarda edatların öğretimi ve öğrencilerin edatları kullanma yeterlikleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Demir, S. (2016). *Yabancılara Türkçe öğretimindeki ders kitaplarında -miş biçim biriminin işlevlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Demirci, K. (2015). *Kelime bilgisi el kitabı*, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Demirci, M., Dinçaslan, M. F. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Suriyeli öğrencilerin durum ekli tamlayıcıları kullanımı, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12 (5), 1011-1040.
- Dolunay, S., İpek, O., Karabuğa, H. (2018). Türkçe öğrenen Arap öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki biçimbilgisel istem yanışları, *Akşemseddin Uluslararası İnsan, Toplum ve Spor Bilimleri Sempozyumu Tam Metinleri*, Hitit Üniversitesi, Çorum.
- Doyumgaç, İ. (2017). *Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi öğretimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman.
- Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınevi.
- Ersen, Rasch, M.I., Onası, E. (2015), *Türkçe dilbilgisi*, Ankara: Papatya Yayıncılık.
- Fidan, D. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarındaki dil bilgisi konuları ve öğretmen-öğrenci görüşleri, *Turkish Studies*, 11(14), 257-276.
- Girju, G. (2008). The syntax and semantics of prepositions in the task of automatic interpretation of nominal phrases and compounds: a cross-linguistic study, *Computational Linguistics*, 35 (2), 185-229.
- Hasırcı, S. (2018). Yabancılar Türkçe öğretenlerin son çekim edatlarının öğretimine ilişkin görüşleri, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31,179-204.
- İsloğlu, S. (2008). *Şiirde gibi edatının İşlevi ve ilköğretim II. Kademe Türkçe öğretiminde kullanılma boyutu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- İsloğlu, S. (2014). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde nesne durum ekinin kullanımı ile ilgili yanışlar ve çözüm önerileri, *Route Educational and Social Science Journal*, 1 (2), 101-115.
- İpek, B. (2009) *Türkçede pekiştirme edatları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- İpek, B. (2012). Türkiye Türkçesinde edatlar üzerine bir bibliyografya denemesi, *Turkish Studies*, 7 (4), 2019-2018.
- Kalfa, M. (2018). *İşlevsel dil bilgisi*. İstanbul: Yds Yayıncılık.
- Karatay, H. (2019). Söz varlığı ile ilgili temel kavramlar, s. 249, *Dil Eğitiminin Temel Kavramları Kitabı*, Asos Yayınları: Ankara.
- Karatay, H., Kaya, S. (2019a), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi için çerçeve program, *IJLET*, 7 (2), 1-59, <http://dx.doi.org/10.29228/ijlet.12377>
- Karatay, H., Kaya, S. (2019b), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bağlaçlar için çerçeve program, *IJLET*, 7 (4), 1-23, <http://dx.doi.org/10.29228/ijlet.37407>
- Kayasandık, E. (2018). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki dil bilgisi öğretim yöntemlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Kiriş, D. (2019). *Batı Oğuzcada edat soylu sözcükler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Koca, G. (2018). *Arap dilinde edatların işlevselliği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları.

- Özdemir, M. (2011), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde edatlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Özkan, Aydın, I. (2017). Türkçede istemi değiştiren anlamsal süreçler, *IJLA*, 5 (4), s.33-46.
- Öztürk, K., B., Dağistanlıoğlu, Erdem, B. (2018). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin yazılı metinlerindeki edat kullanımı, *II. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu*, Çanakkale.
- Pul, M. (2002). *Türkiye Türkçesinde edat* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Şen, S. (2018). *İçin Edatının tarihi ve çağdaş Türk lehçelerindeki kullanımları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Yavaş, Ö. (2018). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın üçleme (mahur beste-huzur-sahnenin dışındakiler) romanlarındaki son çekim edatlarının işlevsel bakımdan incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yiğit, G. (2019). *Arap dilinde fâ edatı ve kullanımı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Zal, Ü. (1999). *Kırgız Türkçesinde edatlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Veri Toplama Kaynakları

- GÜY: Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (2013). A1, A2, B1, B2, C1, Başak Matbaacılık, Ankara.
- İÜY: İstanbul Üniversitesi Türkçe Öğretim Seti (2012). Dilmer A1, A2, B1, B2, C1, Kültür Sanat Basımevi.
- TS Corpus (Ağustos, 2019). <https://tscorpus.com/>
- YHY: Ankara Üniversitesi TÖMER (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1 (A1 ve A2 Temel Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- YHY: Ankara Üniversitesi TÖMER (2013). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2 (B1 Orta Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- YHY: Ankara Üniversitesi TÖMER (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3 (B2 ve C1 Yüksek Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- YİY: Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe (2015). Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1, A2, B1, B2, C1 Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.